

ספק מנהיג, ספק מודח, תמיד סמל, התקשה אחימאיר להשתלב בחולצות החומות של בית"ר

הכהניסטים הראשונים

'לאחר האהבה, לאחר השנאה', סירטו של יהודה קווה על אבא אחימאיר, יוקרן בשני פרקים בטלוויזיה. הצפיה בו מזמינה השוואה ל'כך' של כהנא - ולא רק 'כך'

נחום ברנע

הוא אמר שהרוויזיוניסטים - ובמשתמע, אחימאיר איר עצמו - שאפו לשילטון ולגירוש הערבים מהארץ "כמו כהנא היום". התוספת נוגעת למסקנות ועדת החקירה הממלכתית בפרשת רצח ארלוזורוב. ועדת החקירה לא מוזכרת כלל, בסרטים, שסיפורם מסתיים בשנות החיים האחרונות של אחימאיר.

מהכעס שלהם קיבל ביטוי בפניה של הרגע האחרון למנהל הטלוויזיה, להשמיט שתי אמינות מתוך הסרטים ולהוסיף שובל של דברי הסבר. אמירה אחת הושמה בפיו של המגיש, ירון לונדון, שרצה ארלוזורוב "היה מיקרי או לא מיקרי". האמירה השניה באה מפיו של שמעון בוכרובסקי, מוותיקי ההסדרות בחיפה.

בתו ושני בניו של אבא אחימאיר, שמשקיעים מזה שנים הרבה אהבה וטירחה בטיהור שמו, לא ישבעו נחת מהמיניסידרה על אביהם (הסידרה תשודר בטלוויזיה ישראלית בשני חלקים, ביום המישי ב-9.30 וביום ראשון ב-9.45). משהו

השאל סירב להאמין שבנפשו אחימאיר לא היה אלא עיתונאי

הימין: כמוהו, נטה לומר דברים קיצוניים, חסרי-אחריות ושופעי-גידופים, וכמוהו היה בעל-החן וכאריזמה. אילו היה חי עוד עשר שנים, היה זוכה אולי למשהו מהסלחנות שיש ביחס התיקשורת לאלדר, לליבוניץ או להרצל רוזנבלום. קנדידט טוב ל'זה הזמן'.

אגב, האכזבה של חבריו על שאיבד את תיאורו בוננו להתגרות בחוק בבית-הפלא, מקבלת ביטוי בסרט. אומר משה סבוראי, מיוצאי הבריונים: "האיש שחינך אותנו שבית-הסוהר הוא בית-הספר של המהפכנים גמר את המהפכנות בבית-הסוהר."

כהנא הוא בינתיים גידול נטול-שורשים בנוף הישראלי. בכך הוא נבדל כמוכח מאחימאיר וחבריו, שהיו בשר-מבשרה של התנועה הרוויזיוניסטית. יש בסרט סיפור מר על מנחם בגין, שאחימאיר ביקש ממנו להיכלל בסוף רשימת חירות לכנסת, כמחווה של כבוד. "מורי ורבי", אמר בגין, "זה לא בא בחשבון. מה, אני אעמוד בראש הרשימה ואתה תנעל אותה? ההיך פך צריך להיות: אתה תעמוד בראש הרשימה ואני אנעל אותה." ידידו נח זבולוני, שמפיו בא

טינסקי להיות הרוצח) ואחר-כך התפלל לבואו של אדולף היטלר. אוהביו של אחימאיר אומרים, במרייליבם, שעל 'פינקסו של פאשיסטן' הוא התחרט לאחר שנים, ונגד גרמניה הנאצית הוא נאבק, על-פי כוחו ועל-פי סיגנונו. גם צ'רצ'יל הוקסם לרגע ממוסוליני, הם אומרים. עם כל ההערכה לכאבם לא האוריינטציה הבינלאומית של ברית-הבריונים נראית כעיקר היום. מה שמטריד הוא, שפעלה בארץ קבוצה שביקשה לחקות את השיטות ואת הבריונות-כאידיאולוגיה של מוסוליני ושאר המנהיגים הפאשיסטיים. הוא רצה לאמץ אותן גם ברחוב וגם במישטר החברתי. כפי שמודה בסרט אחד מאנשיו, בנימין גור, הוא וחבריו שוחחו על רצח פוליטי ועל טרור אישי. לא רצח-ארלוזורוב, אבל בעיקרון, כן, רצה.

בחדוות-האימוץ של הטכניקות הפאשיסטיות יכול כהנא לקרוא לאחימאיר, כמו שקראו לו בתקופות שונות ז'בוטינסקי ובגין, "מורי ורבי".

יעקב אחימאיר אומר בשירור, בפרץ של כאב, שהשאל הישראלי שהסכים לקבל הביתה את משה סנה, שפרש לקומניזם, ושכח ליעקב חזן את הערצתו לסטאלין, סירב לסלוח לאביו את טעותו. נהגו בו ביד קשה משום שהיה בימין, סבור אחימאיר.

יש הרבה אירוניה בהשוואה הזאת. הטעויות הגדולות של סנה וחזן היו רק קטע אחד, לא החשוב ביותר, בפעילותם הציבורית. אבא אחימאיר הספיק לעשות מעט מאוד בשירות עמו כשנישבה בקסם הפאשיזם. אחר-כך, כשיצא מבית-הסוהר, אם מטעמים אישיים, אם משום שהתנועה שלו התכחשה לו, איבד את שארית אחיזתו בעשייה. הוא התחיל את פעילותו הפוליטית כפובליציסט, נקלע שלא-בטובתו להנהגת קבוצה מחתרתית, נעצר והפך מחדש לפובליציסט. בניגוד לכמה מפיקודיו, הוא לא הלך לאצ"ל או ללה"י, עובדה מעניינת כשלעצמה. הקטע היחיד שמילא בו תפקיד ציבורי של ממש היה הקטע האומלל של ברית-הבריונים. אילמלא הקטע הזה, לא היו מתווכחים על דמותו של אחימאיר במשך 50 שנה. ספרים לא היו נכתבים וסרטים לא היו מופקים. וכך, הסמל אחימאיר האפיל על אחימאיר האיש. בן-גוריון ראה בו יריב נוח (ולא רק יריב קיצוני, כפי שהסרט אומר), מקל לחבוט בו את חירות. מפא"י טיפחה שינאה כלפי הסמל, ובדרך-אגב קיפחה והשפילה את האיש. אשר לצמרת תנועתו, היא כעסה עליו כאילו הוא היה אחראי להפסד שלה בבחירות הגור-ליות של 1933, ובסופו-של-דבר קבעה את מקורו מו לא כמנהיג, לא כמופת, לא כמורה-דרך, אלא רק כקורבן. לאחימאיר האיש נתנו פינה במרתף, בעמוד פנימי של עיתונם, 'חירות'. כשמדברים על פעילותו של אחימאיר ככור תב, פעילות שלה כנראה נועד, נפסקת כמוכח כל ההשוואה עם כהנא ושכמותו: אחימאיר הפובליציסט היה מין ישעיהו ליבוביץ של

נידמה שהצדק עם משפחת אחימאיר לפחות בשתיים מהדרישות. אבא אחימאיר וחבריו זוכו מאשמת רצח ארלוזורוב בבית-המשפט וכל הבריונים שנעשו ביותר מ-50 השנים שעברו מאז, בכללם סיפרו של שבתי טבת על הרצח וועדת-החקירה הממלכתית בראשות השופט בכור, לא העלו שום ראיה חותכת לכיוון ההפוך. גם הסרט איננו מתיימר להביא ראיות חדשות. לא הוגן, לכן, ללוות אותו בדברי-קריינות שמחזירים את הזיכוי לתחום הספק. והוגן לצרף לסרט את תמצית מסקנות ועדת-החקירה, שטיהרה את אחימאיר וחבורתו מהפרשה.

הדרישה השלישית מובנה פחות. מול דבריו של בורובסקי מחיפה מעמידים בני-אחימאיר ציטטות ממאמריו בשנותיו האחרונות, הקוראות לסובלנות כלפי הערבים - "הגר הגר בתוכנו". הוא גם האמין שאת בעיית הערבים "צריך לפתור בתחומי ישראל". אלא שבו-ב-רובסקי איננו המרואיין היחיד בתוכנית שמדבר מהירהורייליבו. גם חבריו של אחימאיר, שאנו שומעים מפיהם דברים טובים עליו ועל תנועתו, מדברים מהירהורייליבם. ובכל זאת, אף שמנהל הטלוויזיה נענה לדרישת המשפחה, והמילה 'כהנא', יחד עם איזכור היחס לערבים, נמחקה מפסקול הסרט, רוחו של כהנא מרחפת על הסדרה הזאת. אין מה לעשות.

ההסטוריה לא תשפוט

נשים עצלנים - או פחדנים - נוהגים לחזור על הקלישאה: ההיסטוריה תשפוט. כך הם פוטרם את עצמם מהצורך לגבש עמדה בעניין שנוי-במחלוקת. אלא שבית-הדין של ההיסטוריה לעולם אינו מסיים את דיוניו. בכל פעם הוא שופט מחדש את העבר על-פי ההווה. היום ועכשיו מעניין לבחון את אבא אחימאיר לא מבעד לשאלה 'מי רצה את ארלוזורוב', שהוכרעה לטובתו מזמן, ולא על רקע תחושת העלבון של ותיקי הרוויזיוניסטים, שרוב טעמה פג לאחר המהפך של '77, אלא מבעד לנושא הרבה יותר רלוונטי - כהנא והכהניזם. אין ספק שאחימאיר היה יצוק מחומר אינטלקטואלי אחר, מרמה מוסרית אחרת ומסוג אחר של כנות. בכל זאת כשצפיתי בסרט חזר ועלה ההירהור: האם היה אבא אחימאיר כהנא הראשון?

הסרטים מתארים את אבא אחימאיר הצעיר באיש מוכשר, מדוכא ומוכה זעם ועלבון. איש שעטו שלוח-רסן והשקפותיו קיצוניות. את מנהיגי תנועת-העבודה שנא. עם מנהיגו, זאב ז'בוטינסקי, היה חלוק ומסוכסך. התנהגות הקבוצה שהקים, ברית-הבריונים, נראית ממריח הזמן עוד יותר כהנא מ'כך': היה בפעולותיה אותו חוסר-רצינות שמאפיין את פעולות חבורת-כהנא, ואותה נטיה לדבר הרבה ולפעול מעט, ולהעדיף פרובוקציה על מעשה של ממש אפילו זיקני-הבריונים מודים בסרט שהורדת הדגל הנאצי מעל גג הקונסוליה הגרמנית, פעולת-שיא בחייה הקצרים של הקבוצה, לא ייתה אלא פעולת-חובבים מגוחכת. הסרטים מצייגים, על כל אי-הנוחות הכרוכה בכך, את יבוריו של אבא אחימאיר מראשית שנות ה'30 - קודם-כל בניטו מוסוליני (אחימאיר התפלל לבואו של מוסוליני יהודי, וקרא ל'בור-

בגין, משופם, קיצוני משמאל, זבולוני, קיצוני מימין ואחימאיר, רביעי מימין

הסיפור, טוען שאחימאיר אמר לו על כך: "כבר קראו לי בהרבה שמות. גם רוצח קראו לי. טיפש עוד לא קראו לי."

גם זאת השוואה מתבקשת: בגין ואחימאיר. שני פובליציסטים, שצנחו אל תוך הפוליטיקה. שניהם סובלים מדיכאונות קיצוניים, שניהם מושפעים מאותם הילכידות פאשיסטיים של שנות ה'30. אלא שבגין ידע את סוד ריכוז הכוח והפעלתו, ואחימאיר ידע רק לכתוב על כך. אחימאיר התהלך כמעט מחצית חייו בהרג-שה לא בלתי-מוצדקת שהוא קורבן של כוחות חזקים ממנו. תחושת-הקורבן היתה נחמתו. בגין, לעומתו, מאחורי התריסים הסגורים שבר-חוב צמח, יכול להאשים רק את עצמו. לא איוב: קין. דמי-אחיו צועקים אליו מן האדמה. ■